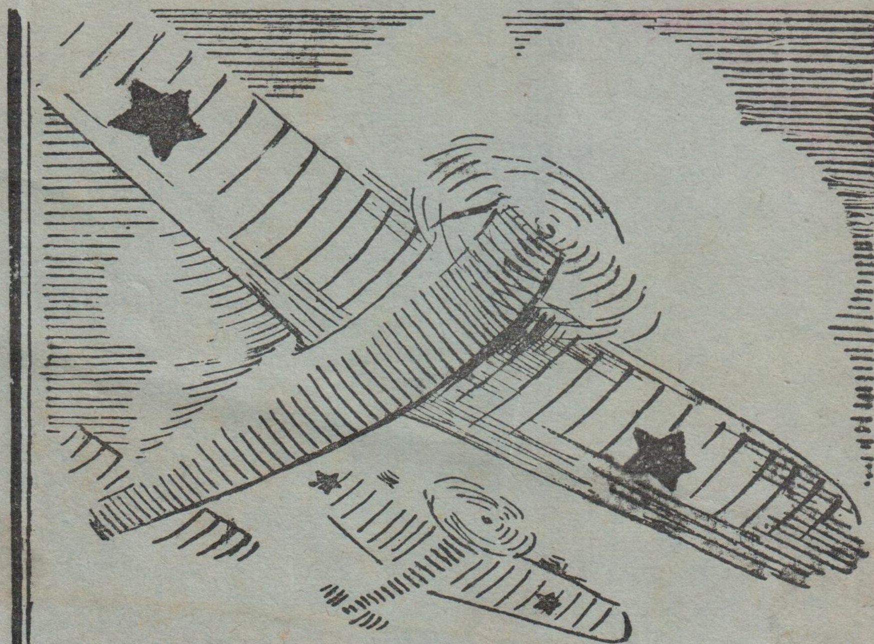

Новейшая история 3

Соцыялізм.

Тэрмін узяў Паер Леру (De l'individualisme et du socialisme. 1834).

Слова Lorenz Stein (Der Socialismus und Kommunismus des heutigen Frankreichs 1842) прадсказаў, што час палітычных рухаў мінаваў, наступная рэвалюцыя будзе соцыяльнай.

Соцыялізм (у шырокім сэнсе слова) — навука, прапаведуючая радыкальную перамену ~~дзяржаўнага~~ гаспадарчага ладу пры помачы зьнішчэньня прыватнай уласнасьці і свабоднай конкурэнцыі у вытворчасьці і імкнецца да грамадзкай рэглямэнтацыі. У гэтым сэнсе соцыялізм часта называюць колектывізмам.

Комуністы называюць прынцып

калектывізму не толькі на вы-
творчасці і падзеле прадукцыі, але
і на ~~ўжыванні~~ спажыванні, адбіраючы, такім
чынам, ~~свабо~~ індывідуальную свабоду
навват у драбніцах штодзеннага жыцця.
(кватэра, харчаванне, стол...).
Сацыялізм у цесным значэнні слова пры-
знае неабходнасць агульнага вало-
дання сродкамі вытворчасці і
планавага калектывістычнага спосабу
самой вытворчасці.

1825-1864

Рабочы рух у Нямеччыне арганізаваў Лясаль,
заснаваўшы ў 1863 г. Агульна-нямец-
кі рабочы саюз у Лейпцыгу. Выходзіў
з „жалезнага закону заработнай платы"
(Рыкардо, Мальтус).
Палепшанне палажэння рабочага класа
магчыма толькі ў выпадку пераўтварэння
грамадзкага ладу ў сацыялістычны

форму. Для гэтага трэба закла-
даць кааператывы, пры дапамозе
дзяржавы.
Далейшае развіццё сацыялізму звязана
з імем Карла Маркса (1818-83).
Карль Маркс з'яўляецца творцам
навуковага сацыялізму.
Дыялектычны матэрыялізм
а/ прырода — адзінае цэлае, дзе прад-
меты і з'явішчы арганічна звязаны
адно з другім і абумоўліваюць
адно другое.
б/ прырода — стан бесперарыўнага
руху і змяненняў.
с/ у працэсе развіцця колькасныя
перамены прыводзяць да якасных
(скок)
д/ прадметам і з'явам прыроды
уласцівы ўнутраныя супярэчнасці.

Філёзофічны матэрыялізм

а/ Сусьвет па прыродзе матэрыяльны. Сусьвет разьвіваецца паводле законаў руху матэрыі і ня мае патрэбы ні ў якім духу.

в/ Матэрыя першічна, а сьвядомасьць пахадная (мышленьне — продукт мозгу).

с/ Няма ў сьвеце непазнавальных рэчаў, а ёсьць толькі рэчы да гэтуль яшчэ непазнаныя.

Гістарычны матэрыялізм

Матэрыяльнае жыцьцё ёсьць аб'ектыўная рэальнасьць, існуючая незалежна ад волі людзей, а духоўнае жыцьцё грамадзтва ёсьць адбіцьцём гэтай матэр ~~[illegible]~~ аб'ектыўнай рэальнасьці.

Гіст. матэрыялізм ня [illegible] волі ідэй.

Матэрыяльнай сілай, азначаючай фізіономію грамадзтва — ёсьць спосаб дабываньня сродкаў да жыцьця, спосаб вытворчасьці матэрыяльных багацьцяў.

Прылады вытворчасьці і людзі, якія прыводзяць у рух гэтыя прылады, — гэта вытворчыя сілы грамадзтва. Другі бок вытворчасьці — гэта вытворчыя адносіны паміж людзьмі.

а) Вытворчасьць знаходзіцца заўсёды ў стане змяненьня і разьвіцьця.

в) Змяненьне вытворчасьці пачынаецца ад зьмены і разьвіцьця прылад вытворчасьці.

Якія вытворчыя сілы — такія і вытворчыя адносіны.

5 тыпаў вытворчых адносін:

1/ першабытна-грамадскі, 2/ рабаўладальны, 3/ феадальны, 4/ капіталістычны, 5/ сацыялістычны.

с/ Наступленне новых вытворчых сіл адбываецца у лоне старога грамадства

за мае

Камуністычны маніфест (1848). Інтэрнацыянал 1864. Капітал 1820–95

Наступнікі Маркса: Энгельс, Каўцкі, Бернштэйн.

Каўцкі збядненне рабочай класы з ростам прамысловасці шчодра разумеў адносна.

Бернштэйн – рэвізіяніст

Прызнае фактары ідэалягічныя і этычныя

Тэорыя рубежнай карыснасці (не сама праца стварае цэннасць прадмета, але і яго карыснасць для чалавека).

Капітал не цэнтралізуецца у адных руках.

Акцыі, кампаніі аслабляюць крызісы

У 1875 г. Ласальянцы і марксісты злучацца у сацыял-дэмакр. партыю (кангрэс у Готэ)

Дамагаюцца: прагрэсіўнага налогу, свабоды саюзаў, нармаванага рабочага дня, забароны дзіцячай працы, абароны здароўя рабочых, адказнасці гаспадароў за жыццё і здароўе рабочага.

У канцы 70х гадоў набралі 500 000 галасоў (Ахвяра) каля 40 газэт. Узмацніваюцца дэпутатаў

Надзвычайныя законы Бісмарка

Манаполіі. Протэкцыянізм. Дзяржаўны сацыялізм

У 1890 г. 2 000 000 галасоў У 1903 г. 3 мл.

Узрасло прадстаўніцтва толькі сацыялістычнае

Сусветнае панаванне еўрапейскіх народаў.

Адносна франка-прускай вайны канчатк

у Эўропе эпоха нацыянальных войнаў. Наступіла другая палова характар усё імперыялістычны.
Разьвіваюцца гандлёвага капітала
Пошукаваньне новых рынкаў збыту
Гішпанія і Партугалія у XVI в.
Галандыя, Францыя, Англія у XVII в.
у XIX ст. — Немцы і італьянцы.
Наступленьне Расіі на Усход.
1) Авантурыстычныя, 2) уплывы эканамічныя і палітычныя прадпрымальнікаў.
у XIX ст. — перанаселеньне і перавытворчасьць.
Розныя адносіны у колёніях і розны характар палітыкі.
Гісторыя колёніяльнай палітыкі

У сувязі з такім пашырэньнем сфэры палітычнай, экономічнай і культурнай гісторыі краіны.

Характар сусветны
Заваяваньні Расіі у Сярэдняй Азіі і сутыкненьне з Англіяй
Падзел Афрыкі у к. XIX ст.
у 1820 г. аддзяляюцца гішпанскія колёніі
у 1822 г. Бразылія ад Партугаліі
у 1898 г. С-Штаты адабралі Кубу і Філіпіны.
Галандыя (Ост-Індыя, Зондзкія, молукскія астравы, Гвіана, новая Гвінея)
Францыя у XVII ст. — заселіла Канаду.
Пазьней Англія (у XVIII в. ад французаў)
Канаду траціць? у XIX в.? У XIX в. захоплівае Алжыр (1830), Сенегамбію, Конго, Мадагаскар, авы Бурбон і Іль-дэ-Франс, Туніс, Сайгон, Кохінхіну, Аннам, Тонкін, [Гвіана] Саламонавы астравы)
Германія: Того (ад 1884-85 г.)
Германія — Бергерс Гвінея, Камерун, П-З. Афрыка, ~~П-Ф.~~ П-Ў. Афрыка, востр. Каралінскія, Марыянскія, арх. Бісмарка.

Італія — Самалі, Эрытрэя

Калёніяльныя ўладаньні Англіі

ул. Аўстраліі

Пачатак пасяленьня XVII ст.

у 1763 г. адабрала ад Францыі П.-Амер. Канаду

Ямайку адабрала ад Гішпаніі у ½ XVII ст.

у ½ XVIII ст. адбылася у Францыі Індыю

Аўстралія калёнізуецца адтаго Кука (1770) Адкрыцьця Тасмані у XVII ст.

Сферы ўплыву эўрапейскіх дзяржаў

Самастойныя дзяржавы жаданьне ўвайсці у сферы ўплыву др. дзяржаў.

Кітай змушаны адчыніць свае порты у 1840 годзе.

Вайна Японіі з Кітаем (1894)
Расія пабудавала ... Францыя ...

Германія — Кіао-Чао, Англія — Вэй-Хай-Вэй

Расія — Квантун

Паўстаньне боксэраў (1900 г.)

Расія заняла Маньчжурыю і Карэю

Варожасьць Японіі да Расіі

Вайна 1904 г. Мір у Портсмуце 1905 г.

Эўрапеізацыя Японіі

Пачатак гісторыі у VII ст. пасля Н. Х.

Прысвоіла кітайскую цывілізацыю у III ст. пасьля Н. Х. У XVI прыйшлі місіонэры, але іх выгналі і да пал. XIX ст. эўрапейцам забаранялася заходзіць у Японію

у 1853 г. С. Штаты змусілі Японію адчыніць свае порты.

У 1868 г. мікадо Муцу-Хіто пабівае шогуна і касуе фэадальны лад.

1889 уводзіць канстытуцыйна-парлямантарны лад і сенат (на [illegible])

Іншыя азіяцкія народы ездзілі з Англіі для навукі
„Усходнія пытаньні"

Зьлучаныя Штаты Паўн. Амэрыкі

За XIX ст. насельніцтва Еўропы павялічылася у к. XIX ст. 400 м. душ, а у $\frac{1}{2}$ XVIII — 130 м.
Такое насельніцтва і тэхнічныя вынаходзтвы [illegible] выклікалі надзвычайнае развіцьцё прамысловасьці.
Шуканьне рынкаў збыту і месца для перасяленьня лішняга насельніцтва Эўропы.
На пачатку XIX ст. найбольш эмігрыравалі ангельцы (прамысловы пралетарыят), у к. XIX ст. — немцы, італьянцы, [illegible] і насельн.).

Эміграцыя у паўночныя Зл. Штаты (у к. XIX ст. 80 м., на пачатку — 4 м.).
Да вайны — тэрыторыя; адвот — штат.

Паўночныя — прамысловыя штаты і паўднёвыя — рабаўладальніцкія
Паўночныя дабіваліся протэкцыянізму; паўднёвыя свабоднага гандлю;
паўночныя — цэнтралізацыі улады, паўднёвыя — аўтаноміі
Рэспубліканцы і дэмократы (паўднёвыя).
Абаліцыяністы — фанатыкі вызваленьня негроў

Вайна паміж паўночнымі і паўднёвымі штатамі. (1861-65)
Повад — штат Канзас. 20 м. супроць 10 м. (4 м. негроў). Ген. Грант, Шэрман. Прэзыд. Лінкольн
Перамога паўночных. Хуткае развіцьцё прамысловасьці. Амэр. імпэрыялізм

Прынцып Манроэ
Заваяваньне Кубы, Філіпінскіх астравоў
Амэрыканская грамадзкасьць
Дэмократызм. Роўнасьць кабеты з мужчынамі. Свобода веравызнаньня.
Добрабыт рабочых
Трэсты — сховы капіталістаў.
Усемагутнасьць буйной і [illegible] у руках трэстаў

Мілітарызм.

Мір і абрэваньне пасьля франка-прускай вайны. Адносіны паміж Нямеччынай і Расіяй пасьля бэрлінскага кангрэсу. Напружанасьць. Мілітарызм (усеагульная вайсковая служба). Протэсты супраць мілітарызму праці росту узбраеньня. Міжнародная канфэрэнцыя у Газе (1899 г.): Протэст супроць мілітарызму і [illegible] узбраеньня, у забарону [illegible]

[illegible] спосабы вайны, 3) устанаўленьне трацейскага (міжнароднага) суда для [illegible] народаў.
[illegible]. Протэсты супраць мілітарызму праці росту узбраеньня.
На інтэрнацыянальным зьезьдзе у Штутгарце фр. сацыялісты дзве прапановы аднагалосна забастоўкай пастанавілі і [illegible] на пачатак абвяшчэньня вайны. Бэбэль
В гэтым не згадзіўся —
Палітычныя узброеньні. Саюзы: тройны (1882 г.) і падвойны (1891 г.) Патройная згода (1907 г.)
Вялікадзяржаўнасьць у Нямеччыне. Адбіцьцё іх у літаратуры і філёзофіі (Ніцшэ, Бэрнгардзі)

Вялікая Эўрапейская вайна

Прычыны: 1) Мілітарызм (рабаваньне і шырокія мэты)

2/ прамысловая канкурэнцыя (Англіі і Нямеччыны. [illegible]!)
3/ суперніцтва на морах.

Аўстрыя: захапіць Балканскі паўвостраў (Аўстрыя у руках Германіі).

Францыя: Мара аб рэваншы

Расія. Пазбавіцца ўплыву немцаў і здабыць праліва. [illegible]

Італія: Тыроль, Трыэст, Трэнтіно Валона; панаванне на Адрыят-

Пачатак першай вайны.

Повад: Забойства эрцгерцага Фердынанда у Сараеве 28 чэрвеня 1914 году.
Ultimatum Сербіі. Мобілізацыя у Расіі
Германія 1 жніўня абвясціла вайну Расіі а 3 жніўня Францыі.
Атака на Францыю праз Бельгію
Выступленне Англіі (4 жніўня) і Японіі (23 жніўня).

[illegible]
Рускія у Прусіі. Бітва пад Танэнбергам. Бой у Галіцыі (Львоў!
Здабыцьцё Перамышля (22/III 1915 г.
[illegible]
Цяжкая абарона Сербіі.

У лістападзе 1914 г. выступіла Турцыя
У маі 1915 г. пачалось аўстрыйска-нямецкае наступленне.
Балгарыя прымкнулася (6 вер. 1915 г.).
У маі 1915 г. выступіла Італія.
Голад у „ўстрымлянных" дзяржавах.

1916 год. Наступленне на Вердэн і Італію
Запамаганне Францыі і Італіі
Брусілаў прарывае фронт под Луцкам.
Румынія прымкнула (27 жніўня 1916 г.).
Макензэн заняў Бухарэст.

Лютаўская рэвалюцыя у Расіі

1917 г. Савет Салдацкіх і Рабочых Дэпутатаў
„Мір без анэксій і кантрыбуцый".

Бальшавікі. „Далоў вайну!" „Брацаньне"

„Оружие против буржуев и помещиков!"

„Кто хочет мира и хлеба голосуй за пяе."

Націск „[illegible]" на [illegible] Урад

Бальшавіцкая рэвалюцыя (25 кастр. (7/XI)

Мір з Берасьцем (3/III 1918 г.)

Румынія выпадае з коаліцыі (7 мая 1918)

Немцы пераводзяць усе сілы на Захад.

Выступленьне Амэрыкі (7/IV 1917 г.)

Маршал Фош праламаў фронт (18/VII 1

9 27 кастр. 1918 развалілася Балгарыя

(Наступ праз Грэцыю) і Аўстрыя

пабітая над Піявай

5 Лістапада выбухае рэвалюцыя у Нямеч-

чыне. 11 Лістапада перамірье

Турцыя капітулюе.

Парыскі кангрэс і мірныя трактаты

Пачатак працы у студз. 1919 г.

Мы выпрацоўваць вадзіны мір і так

уладзіць адносіны паміж дзяржа-

вамі, каб кожная нацыянальнасьць

свабодна развівацца і каб вайна

ў далейшым стала немагчымай.

Ініцыятарам такой праграмы быў

прэзыдэнт Вільсон, які у пасланьні

з 10 студзеня 1918 г. сфармуляваў

у 14 пунктах мэты вайны

і прынцыпы самаазначэньня народаў.

Супярэчнасьці розных нацый па кан-

фэрэнцыі (палітычныя, эканамічныя, на-

цыянальныя).

Дэцызія у руках вялікіх дзяржаў.

(Найвышэйшая Рада пад старшынствам

Клемансо).

Камуністычныя рухі у Італіі, у Вэнгрыі.

Статут Лігі Народаў, якая мела

запэўніць народам мір і бясьпечнасьць

Сабрацца мелі быць усе дзяржавы апрача Савецкай і Германіі.
З кожнай пабітай дзяржавай заключаны асобны трактат.
З Германіяй дагавор падпісаны 28 чэрвеня 1919 г. у Версалі (З аднаго боку немцы, з другога – 27 дзяржаў)
Абвінавачвалі Германію у тым, што яна выклікала вайну, накладалі агромную контрыбуцыю.
Адабралі часць тэрыторыі: Францыі – Эльзас-Лотарынгію і Саарскі раён, Даніі – Шлезвіг-Гольштэйн, Польшчы – Пазнань, Сілезію, Памор'е. Вольныя гарады: Данцыг і Клайпэда.
Адабралі усе калёніі
З Аўстрыяй дагавор у St-Germain каля(?) 10 верасня 1919 г. Асталася толькі адна Аўстрыя, рэшту разабралі (Італія, Юго-славія, Румынія, Чэха-Славакія, Польшча.
З Балгарыяй дагавор у Neuilly (27 кастр. 1919 г. Часць тэрыторыі забралі Грэцыя, Юго-славія і Румынія.
З Венгрыяй у Trianon (4 чэрвеня 1920 г.)
Турцыя дагавор у Sèvres 10 жніўня 1920 г.
Але урад султана (Мэхмеда VI) паваліў Кемаль-паша. У студзені 1923 г. падпісаны мір у Лёзанне. Англіі – Ірак, Егіпет, Палестына; Францыі – Сірыя; Арабія незалежныя
13 пункт Вільсонавага паслання прызнаваў незалежную Польшчу, але толькі у граніцах, без сумнення заселеных польскім народам.
Плебісцыт у Сілезіі й Прусіі.
Усходняя граніца асталася адкрытай.
Польшча мусіла падпісаць дадатковы трактат аб меньшасцях.

Вялікая руская рэвалюцыя

Дэкабрысты. Заходнікі і Нігілісты

Анархісты. „Народная Воля"

Сацыялісты-рэвалюцыянеры.

Меньшэвікі і бальшэвікі
Лібэральная інтэлігенцыя.

~~Бальшавікі~~ Рэвалюцыя 1917 г., [illegible]

„Керэншчына". Саветы рабочых,

сялянскіх і салдацкіх дэпутатаў
мітынгі, [illegible], камітэты, [illegible], [illegible]

Падвойная ўлада.

Бальшавікі. „Далоў вайну!" „Хто

хочет хлеба и мира — голосуй за нас".

~~„Грабь награбленное"~~

„Ліпнёвае выступленне. Паўстанне
[illegible] народаў. Карнілаўшчына

[illegible] салдат і сялян. Паўстанне

[illegible]. ~~Зваленне ўраду~~

Паўстанне 25 кастрычніка

„Грабь награбленное". „Бей буржуев!"

Зваленне ўраду [illegible]. „Самоопределение".

Брэст-Літоўскі мір (3/III 18 г.). Алексеев, Корнілов

Акупацыя Украіны, Беларусі, Дона,

Каўказу, Крыма, Прыбалтыкі,

Фінляндыі.

Нямеччына у лістападзе 1918 г.

капітулюе. Прыход „саюзнікаў".

Арганізацыя белага руху. Юдзеніч, 1919
[illegible]

Колчак, Дзянікін, чэхаславакі, Сямёнаў,

Дутаў, Краснаў.

1920 г.

Польшча Пілсудскага. Савінкаў,

Балаховіч, Пятлюра, Врангель.

Мір з палякамі у Рызе, 18 марта 1921 г.

~~[illegible]~~ [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] у 1923 г.

Будова сацыялізму

